

IL-MINA TA' L-IMHABBA

Novella ta' A. CREMONA

Mimi f' una civetta.

BOHEME.

LX-XEMX bid-dawl fietel tagħha wara nofs in-nhar ta' jum vitwi kienet ghadha tidli bla ebda hajbur fuq il-ħdura tal-wileg ta' taht il-gholja ta' l-Imtarfa; u fuq il-ħaxix, 'l hawn u 'l hinn, kien ghadhom ileqqu bħal dija ta' fosos taż-żgieg il-qatriet tax-xita tal-lejl ta' qabel. Mimi—tfajla fuq ruhha, b'par wardiet homor homor fuq haddejha, u bi tbissima fuq fommha, bil-pass jaqbez hafif hafif, milfufa f''coat'' ohxon lewn il-ħamrija, bil-ghonq imtalla' minn wara, u b'xalla kahla tal-harir madwar ghonqha bit-trufijiet jittajru ma' kull qabza, b'idha l-lemenija mqabba ma' ta' Victor, ħabib ġdid tagħha li saret tafu ewl il-lejl fil-ballu ta' l-Istudenti għeluq is-sena, fejn żifnet u beqgħet tiżfen miegħu sa ma kien għoddu sebaħ—kienet niezla mill-moghdiya ta' fuq il-wita tat-Truncieri tas-swar ta' l-Imdina, lejn dak il-bini battal u ħemed bis-sigar u hxejjex madwaru fejn dari n-nies kienet tistenna biex tirkeb fuq il-vagun tal-ferrovija u fejn dari kont dlonk tisma' t-tisfira tal-makna tal-ferrovija li bħal kelb jinbaħ kienet toħroġ minn dik il-mina s-sewda tarmi d-duħhan minn imnisfejha.

Kien l-ewwel nofs ta' nhar li fih Mimi lteqgħet ma' dan iż-żagħżuġ, student tal-ligi, biex toħroġ ħarġa miegħu, iżda għalkemm dik kienet l-ewwel laqgħa, l-ghada li żifnu flimkien, hekk kif ilteqgħet miegħu fil-hin li k'enu miftelmin taht is-sigar tal-Gnien tas-Saqqajja, hi ja hasset li bħalkieku kienet ilha tafu x-xhur. Hekk ukoll hass Victor, ghax Mimi kienet tkellmek b'ghajnejha u torbtok ma' qalbha. Il-lejl ta' qabel, fil-ballu, kienet lembet lil Reggie, Kaptan fl-Artillerija, li, qabel ma daħal fir-regiment kien student magħha u li kien ħalla l-kors wara li din kienet telqet l-istudji universitarji biex tat ruhha għall-mużika u għall-kant. Reggie u Mimi k'en ilhom jafu lil xulxin u minn daqsxejn ta' hbiberija bejn il-familji ta' xulxin nibtet ukoll bejniethom it-tnejn bħal ġibda lejn xulxin li iktarx kellha minn hbiberija milli imħabba. Izda f'Reggie d'n il-ġibda maż-żmien kibset f'ħuġġieġa waħda ta' genn lejn is-sieħba ta' tfulitu, u flaħħar fissrilha dak kollu li kien qed iħoss għaliha. Hi tbissmitlu u damet ma wiegħbet għalkollox għal imħabbtu; flaħħar qaltu li hi

thobbu wkoll, u wara li ttamatu b'hars helu u bi kliem helu li tibqa' thobbu, sew sew wara xi granet li dahal f'dahra bhala għarus. Mimi ġennbitu f'daqqa waħda. Mimi kienet bħal dak il-farfett li fil-ġonna ta' l-imħabba ma kenitx thobb idduq minn warda waħda! Reggie, f'dak il-bailu tal-lejl ta' qabel, kien ukoll lemaħħa u qaleb għajnejh bil-moħbi fuqha, u ġie waqtiet li għajnejh ma qalagħhomx minn fuqha. Meta raha mdendla dejjem ma' Victor, jew lilla u lilu wħudhom f'xi rokna, hu baqa' waħdu jah-rab lil shabu f'qiegh is-sala; ikellmuh u ħsiebu band'oħra.

Mimi, hija u niezla mal-ħabib ġdid tagħha minn dik il-moġhdija tal-wilġa ta' l-Imtarfa ta' taħt it-trunċieri dlonk għadda minn quddiem għajnejha dak iż-żmien hekk hieni u sabih ta' meta hija u Reggie, meta kienu għadhom kif sebqu ż-żmien ta' tfulithom, kienu jinżlu hemm isfel uħudhom biex jaharbu minn hdejn darhom mill-harsa ta' nieshom, iżda fil-moħħ fieragh u fil-qalb bla xaba' ta' Mimi tiffkirijiet ta' l-imġhoddi bħal dawn dlonk kienu jtiru u jgħibu bħal dahna.

Kif waslu taħt is-siġar Mimi u seħibha fettxew wieħed minn dawk il-ftit bankijiet ta' l-injam li kienu għadhom ma therrewx bil-qilla tax-xemx u tax-xita—u sabuh taħt l-aħħar siġra tal-*figus* ta' fuq il-bankina tal-moġhdija tal-ferrovija l-qadima. Is-sikta ta' dik il-wilġa battala mill-ħsejjes ta' makni u ta' nies f'dak in-nofs ta' nhar ta' ajru fietel quddiem il-ħdura ta' għelieqi—ukoll battala min-nies tar-raba'—b'xi merħla ta' xi erba' nagħġiet jirgħu u jixxebilku mal-ħitan tas-sejjeħ f'xifer il-wied, f'nofs ta' nhar ta' l-Ewwel tas-Sena, dawk iż-żewġt irwieħ żgħażaġħ ħassew ruħhom mifrudin għalkollox mix-xkiel seksieki tad-dinja u trekknu ma' xulxin. Victor dawwar idu l-leminija ma' għonq Mimi u idu x-xellugija f'idejha t-tnejn f'hoġorha.

— Xinhu l-aħjar, il-lum jew il-bierah—il-lum li aħna wħudna fis-skiet ta' dan ir-raba', jew il-bierah fost iż-żfin u d-daq q?—staqsieha bi tħissima Victor għajnejh ġewwa għajnejha.

— Il-bierah kienet l-aħħar ġurnata tas-sena—wieġbet it-tfajla b'nofs tħissima, fil-waqt li mejlet kemm xejn il-harsa tagħha fuq hoġorha bħal kieku hosbiena—u ż-żfin ta' l-aħħar lejl tas-sena, jiena nħobbu wisq iżjed miż-żfin ta' lejliet oħra... għalkemm dak Reggie... b'dawk id-daqiet ta' harsa kerha.....

— U għadek toħlom bih?

— Għadni noħlom bih!... X'waħda din! Kif dejjaqni b'dawk il-għajnejn iharsu dejjem minn taħt... quddiem i dejjem... kull fejn niċcaqlaq...

— Bżajt minnu?

— Bżajt minnu!..... Ma stennejtux..... għallinqas jien ma xtaqtux u lanqas ma taġtu xi tama li xtaqtu jew għamiltu l-qalb biex jiġi... Jiena kont taqtu... hrabtu u b'għajnejja ma ridtx narah iżjed... Kif kien idejjaqni! Kieku taf... bniedem bħal dak... min kien jobsru... min jista' jgħix miegħu?...

— Imma inti ilek tafu... ilek hbieb miegħu... ilek li drajtu... saħansitra dan l-aħħar kien midhla tad-dar tagħkom...

— Iva... għax hekk riedet il-mamà.. ilna nafu 'l xulxin... niesu u niesi midhla wkoll ta' xulxin... ilna nafu 'l xulxin mindu tfa... drajna 'l xulxin...

— U thobbu 'l xulxin.

— Huwa, iva. Dan l-aħħar imbagħad... Oh x'genn! Ma kien iridni mmur imkien, ma nkellem lil hadd... lanqas lil hbieb tiegħu... lil studenti sħabí. X'hajja!... Nittama li inti Victor, ma tkunx hekk kiefer miegħi, hux tassew?—U fil-waqt, Mimi biddlet il-lehen imqit u ċ-ċiera ħarxa tagħha, u, bi tbissima, qalbet għajnejha koilha ħniena fuq il-ħarsa dahkana ta' Victor u bdiet tmel-lislu idu x-xellugija li baqgħet f'ħogorha.

— Ghaliex qed tistaqsini?—wieġeb bi hlewwa Victor.— Jaqaw tridni naghlaq għajnejja?

— Iva.

— Ghaliex?

— Ghaliex, inti, la tkun thobbni, għandek tafdani... Wieġbet minnufih l-oħra b'għajnejha mwahhlin f'għajnejn il-ħabib ġdid tagħha b'fommha dahkani u b'idejha dejjem magħfusin ma' idejha.

— Imma mhux din id-drawwa tagħna l-irġiel. Min ihobb iġħir u min iġħir ma jafdax...

— Imma dak kellu drawwa wisq kerha... wisq kiefra. Kien ried iġassarni... u jien irsira m'iniex. Dak in-nhar li għedt u li sa nieħu sehem fil-“Geisha” mal-*Amateur Variety Company*, u li jiena sa naghmilha ta' Geisha... oh kif wiċċu tberghen... kemm habbat saqajh, kif telaq bil-herra u sabbat il-bieb tal-kamra ma' wiċċi... il-mamà sejhiltu; hu baqa' sejer... L-għada rani sejra lejn il-Belt... waqqafni fuq is-Saqqaġja fejn il-Buses. “Fejn sejra?” qalli. Jien dawwart wiċċi u bqajt miexja; huwa nhasad. Kont sejra għall-kuncert. Minn dak in-nhar lil Reggie ma kellimtx iżjed. Lejla wahda sejjahli l-papà. Il-papà tabib ta' niesu. “Mimi”, qalli, x'għamiltu lil Reggie, ghaliex ma tridx tkel-lmu?”—Jien ma wegibtux. “Għadni kif mort rajtu,” issokta

qalli, "dak it-tifel sa taqbd u nevrastenija... u l-htija sa tkun inti. Sa toqtol lili u lil ommu. Mhux hekk, Mimi, ahsibha". U telaqni. Minn dak in-nhar xi swied ta' qalb. Oh kemm hi hajja kiefra li jkollok thobb bilfors... Le, le Victor, inti taghdirmi hux tassew?—Jiena l-lum l-ewwel darba li ghandu jkun bdejta naf x'jigifieri mhabba...— U Mimi hbiet wieccha bejn idejha fuq id-dahar tal-bank u nfexxet tibki.

— X'inti belha! Ghaliex qed tibki?... Ghidli, Mimi... jekk inti jidhirlek li ghandek taghmel kif jixtieq il-papa tieghek... jien ma rridx infixkel u ngib il-għawg... forsi kont thobbu, forsi għad targa' thobbu—Infexx igħidilha Victor fil-waqt li fettex li jziegħel biha u jsabbarha.

— Le, le, xejn minn dan kollu... jien naghli għal papa... naghli għal mama... għax huma, iva, huma jhobbuh... imma jiena le, jiena le...—wiegħbet Mimi b'nifisha maqtugh wara li qajmet rasha, harġet maktur minn basket tal-gild u ixxettat id-dmugh.

— Isa, mela,—qalilha Victor, fil-waqt li baqa' jziegħel biha—kun dahkana bħal qabel... Insa kollox... il-lum l-ewwel tassew. Issa għandek lili, hux tassew? Tahseb f'hadd iżjed. Issa darb'ohra, Sibta iehor, narġgħu mmorru l-ballu flimkien. Ahna l-istudenti dalwaqt ikollna reċta t-Teatru Manoel; niehdu sehem flimkien. Sa naghmlu l-"Bohème". Inti tagħmilha ta' Mimi u jien tal-Pittur... Sewwa... Isa, mela imsaħ dak id-dmugh.—U bil-maktur tagħha stess beda jimshilha l-aħħar żewġ demgħat.—Isa ha narak tidhak mill-ġdid. Nehhi dik ic-ċiera.—Għamel sebghu l-werrej fuq xufftejha ta' taħt u kixfilha snienha. Dik tbissmet. Hu ressaq xufftejh lejn xufftejha, xeħtu idejhom madwar għonq xulxin u tgħannqu għall-ewwel darba.

*

*

*

Kif qajmu rashom u fethu għajnejhom ix-xemx kienet tghattiet bi shaba bajda; shab iehor jagħti fl-iswed misjuq mir-riħ majjistral kien riesaq ukoll lejn ix-xemx. Id-dawl tan-nofs ta' nhar iddennes u dlonk bdiet tinhass xi taqtira xita xxarrab l-art.

— X'wahda din. Ir-rxix! Kif thassar in-nofs ta' nhar. Kien hekk sabih!—infexxet tghid Mimi.

— Tibżax!—wegħibha Victor—nidhlu taħt dik il-mina.—Qam minnufih, qabad f'id Mimi u habat sa jigħbidha lejn il-mina l-qadima tal-ferrovija. Mimi ingħibdet lura, bħal stmerret li tmidd il-pass.

— Xi ġralek?—staqsieha Victor.

— Dik id-mina! X'wahda din!

— Tibża'?—staqsieha bid-daħka Victor.

— Le... le... ma nibżax... imxi immorru—qabżet qaltlu fl-aħħar Mimi ffit u xejn mistħija, u biex ma turix li qieghda tibża' nħallet mn'idejh u telqet tigrì l-ewwel wahda biex tistkenn mix-xita li minnufih bdiet traxxax sewwa.

Dik id-daħla tal-mina kienet qisha l-bokka ta' degħbien ta' dlam bla tarf... is-skiet ta' dik id-daħla kien xi haġa li għandha minn xi ħabs tar-ruħ tal-bniedem. Mimi tat daqqa ta' għajn lura; dik id-dalma u dak is-skiet fakkruha f'xi haġa li tbeżżaghha u rtasset ma' Victor. Dan dawwar idejh ma' qaddejha.—Mimi—qalilha wara ffit—qed jiġini ħsieb. Għandu jogħġbok. Il-ħin għadu. Nagħmlu haġa... Ladarba ma nistgħux nitgħaxxqu bil-ħdura ta' l-egħlieqi, nidħlu ġol-mina...—u hawn dawwar wiċċu—u nibqgħu sejr in sakemm naslu sat-tarf tagħha, fl-Istazzjon il-qadima tal-ferrovija tar--Rabat u minn hemm nerggħu għas-Saqqajja u mbagħad inwasselek id-dar.—Mimi baqgħet tirtass miegħu u qalbet għajnejh fuqu... bejn donnha xtaqet u ma xtaqetx.—F'dak id-dlam—weġbitu—lanqas naraw nimxu.—Taqtax qalbek—dlonk tenniella Victor,—għandi t-torċa tal-batterija, naraw nimxu qisna bin-nhar.—U hekk kif seħibha écaqlaq u medd il-pass, b'idejh ix-xellugija mhaddna ma' qaddejha u b'idu l-oħra jżomm it-torċa u jdawwal il-mogħdija, hija tħarket u bdiet tkaxkar il-pass.

Id-dlam iswed ta' dik il-mogħdija kien ilu ma jinkiser minn xi xaqq dawl u l-passi tagħhom fuq art iebes u harxa kienu jidwu ġewwa dak il-vojt b'ħoss imkaxkar bħal ta' żewġ bnedmin għaddejjin bil-moħbi minn xi trieq imwarrba fil-qieragh ta' lej l-xitwi biex itemmu xi serq. Id-dawl ta' fomm il-mina kien ilhom li ħallewh warajhom u issa kienu mexjin fi épar iswed minn wara u minn quddiem u d-dija ħerġa bħal żennuna minn ġewwa l-ħġieġa tat-torċa ma kenitx tixhet ħlief bħal strixxa dawl kemm turi l-art li fuqla kienu qed jirfsu r-riġlejn. Victor hass l-id il-leminija ta' Mimi kiesha silġ fuq idu li kienet madwar qaddha. Dik l-id hassha wkoll titriegħed hekk kif wara ffit instama' é-carċir ta' l-ilma nieżel mill-blat tal-bitan.

— Għax qieghda titriegħed?—staqsieha.

— Deherli li smajt bħal ħoss—weġbitu Mimi, b'lehen ukoll imriegħed.

— Dan hu é-carċir ta' ilma nieżel mill-blat—qallha bil-mod Victor.

— X'wahda din! Dan hu dak il-hoss li sma:t f'widnejja meta darba Reggie kien dahhalni hawnhekk—temtmet Mimi.

— Ma' Reggie? ! Hawnhekk... U kont tobogħdu?

— Kienet ix-xita bhal-lum. Izda hu qarraq bija. Ma kontx naf li hawn dan id-dlam kollu. F'daqqa wahda demmu xegħbu, sew sew kif smajna dan il-hoss; waqaf, għafasli idejja t-tnejn ġewwa idejh, ressaq wiċċu ma' wiċċi, u qalli b'lehen maħnuq: "Għidli li inti ma thobbx hliel hli!" Ma' dik il-ghajta jiena werżajt. "Mimi!" għajjat Reggie. Jiena żlaqt minn idejh u f'dan id-dlam irġajt lura qisni ruħ mitlufa sakemm wasalt fil-bokka tad-dahla mingħajr nifs u rġajt lejn dari u lilu hallejtu jfittixni mitluf f'din id-dalma, u jgħajjat "Mimi! Mimi!"

Victor waqaf jismagħha tgħid b'n'fisha maqtuġħ. Lanqas lahaq harrek pass iehor x'h'in il-bogħod il-bogħod dehret toqba li tagħti għal beraħ u nstemgħu bħal hsejjes ta' roti tqal għaddejjin minn fuq is-saqaf tal-mina. Huwa u Mimi waqfu jissemmgħu. Dawk il-hsejjes baqgħu jtkaxkru u jtmewtu. Ma lahqux med-dew pass iehor x'h'in lehha mil-lewn in-nir dahlet isserrep u taq-sam id-dgħabien ta' dik id-dalma u warajha dwiet bħal damdima ta' tfaqqigħa fil-bogħod li rieghdet l-art u mbaġhad bħal hsejjes ta' wied niezlel u gliegel ta' ilma jcareru mal-ħitan.—X'wahda din! Fejn ġejna?... Infittxu nohorġu minn hawn... Jien qed nibza'... Nistħajjilni diehla fl-Infern! Nergħu lura, Victor; jien ma rridx nimxi iżjed—bdlet titolbu bir-roġħda fuqha Mimi.

— Issa għoddna wasalna; aħjar hawn inkella barra fil-beraħ. Din taqliba ta' l-ajru; ma ndumux ma naslu f'tarf il-mina—wegibha b'lehha kbira Victor fil-waqt li għena titkaxkar b'idejh ix-xellugija mhaddna ma' qaddha.

— N'fisi qtajtu... riglejja kesħu—issoktat tgħid l-oħra b'lehinha maqtuġħ.

— Kuraġġ. Mimi... ftakar li għandek lil Victor miegħek... taqtax qalbek, dalwaqt naslu...

— Min jaf il-mama... min jaf il-papà... Alla jħares jafu fejn ġibtni...

— Għadu ma dalamx... għadu l-hin... imxi—u Victor erħilu jgħbed u jkaxkar il-ġisem nofsu mejjet tal-maħbuba tiegħu sakemm huwa u hi qorbu lejn il-fetha ta' tarf il-mina, nifishom maqtuġħ u b'roġħda fuqhom bħal dik ta' tnejn li qed jaħarbu minn xi waħx li kien madwarhom ihedded il-ħajja tagħhom.

Hekk kif waslu f'tarf il-mina u ġew fil-beraħ, l-ajru kien għoddu ssaffa u l-aħħar dija tnewnem ta' l-imriezaq tax-xemx

kienet turi fis-sema qtajja ta' shab niezel lejn ix-xaqliba tax-xlokk tal-Gżira. Minn ġol-hitant tas-sejjeħ ta' l-egħlieqi taż-żewġ nahiet tal-moġħdija l-qadima tal-ferrovija kienu neżlin ġlieġel ta' l-ilma mix-xaba' ta' l-art, u xi taqtira 'l hawn u 'l hinn kienet għadha tinħass traxxax fi-ajru.

Victor u Mimi hađu nifs qawwi u ntelqu fuq ġebła kbira mal-hajt ta' xifer il-fetha tal-mina b'idejhom imġeddsin ma' ta' xulxin, b'xufftejhom jirtriegħdu bil-bard u b'rashom imġhadħsa, u strieħu hemmhekk bħal żewġt irwieħ heġġin mitlufa minn trieq imwieġħra wara l-ewwel mixja ta' Mhabba fid-dlam.....

* * *

Iż-żifla ta' riħ jonfoħ mill-majjistral kien naddaf is-sema għalkollox u d-dalma ta' fil-ġħaxija kienet bdiet issewwed l-ajru fil-waqt li wiċċ il-qamar deher tielġħa b'par ġħajnejn daqshieħ iħares kollu mġħaġġeb x'ħin Mimi kienet ħadet b'idej Victor, sellmiħtu, kisret il-kantuniera ta' wahda mit-triqat ta' quddiem it-truncieri tas-swar ta' l-Imdina, ħaffet il-pass, waslet quddiem bieħ tal-ħadiħ ta' ġnien, ġibdet il-katina ta' qanpiena u, hekk kif infetħet il-bieba, qasmet b'ġirja kbira l-moġħdija tal-ġnien, telġħet ukoll b'ġirja kbira t-taraġ ta' quddiem id-dar, u minn taħt loġġa għaddiet ġħal ġewwa d-dar minn antiporta ta' żġieġ iffjurat u baqħet dieħla fis-salott u ntefġħet fuq sufant. L-intrata u s-salott kienu mdawlin, iżda l-bqija kien jidher kollu mudlam.

— Delina!—għajtet Mimi hekk kif inxteħtet bilqieġħda. Mas-sejħa ta' Mimi, Delina l-qaddejja li kienet ġiet tifħilħa u baqħet miexja warajħa, deħret quddiemħa.

— Il-papà għadu barra?—staqsieħa Mimi fil-waqt li neħhiet ix-xalla minn fuq ġħonqħa.

— Iva, sinjurina—wegħitha l-oħra—għadu kif ċempel mill-Kazin tal-Belt li biħsiebu jiddawwar ġħax miħstieden ġħat-teħand Maġġur Inġliż, ħabib tieġħu.

— U l-mamà?

— Qaġħdet tiħstenniek. Qabadħa wġieġħ ta' ras. Daħlet fis-sodda. Qaltli nġħidlek biex ma toqġħodx tiħstennieħa ġħaċ-ċena.

— Raqdet?

— Iva. Ma ħadetx ħlieħ ftit te bil-ħalib.

Mimi baqħet hoħbieħa, kemmxeħt ħuġbejħa u ġħaddset rasha.

— Tiċċena, sinjurina?—staqsieħa Delina.

— Le—qabżet qaltilħa Mimi wara ftit li deħret bħal stenbħet—ma rrid xejħ. Jien sejra norqod. Tellagħli ftit te lili wkoll u

The Royal Commission on the ...

x'hin jiġi l-papa għidlu li tlajt norqod.—U kif qalet hekk, qabżet minn fuq is-sufan, telgħet it-taraġ, daħlet f'kamritha, neżgħet u daħlet fis-sodda. Delina, wara ftit newlitilha kikkra te; Mimi warbet minn quddiemha l-*Picture Post* li kienet soltu toqgħod tqalleb u taqra fih qabel torqod; xorbot it-te, u hekk kif Delina telqet minn hdejha tfiet id-dawl u għalqet għajnejha.

Iżda għalkemm tfiet id-dawl qajla n-nghas sata' jidhöl f'għajnejha u għattilha dawk il-hafna hsibijiet koroh li bdeu wiehed wara l-iehor imewġu ġewwa rasha. U biex bħal k'eku tkecçi minn mohha kull hsieb li kien jarga' jeħodha lejn dik il-mina s-sewda fe'n dlonk f'dak id-dlam mal-lehen ta' Victor kienet donnha tisma' jidwi f'widnejha bħal għajta ta' tehdida bla ma t'sta' tagħraf ta' min hi, hija kienet titqalleb minn fuq ix-xellug għal-lemin u minn fuq il-lemin għax-xellug u titfa' rasha bejn żewġ imħaded tar-rix.

L-arloġġ tal-knisja tal-katidral kien daqq nofs il-lejl u t-tokki ta' dak id-daqq f'dik il-hemda kienu bħal daqqiet ta' martell fuq hadida li baqghu jżanznu f'widnejha u jregħdulha qalbha. F'ethet għajnejha u waqqfet widnejha, u dehrilha li semgħet fil-bogħod il-lehen ta' għajta twatwat, imbagħad minnufih il-hoss ta' roti jkaxkru u jieqfu f'daqqa... bħal lehha ta' berqa daħlet miż-żgieġ tat-tieqa u għabet ukoll f'daqqa waħda... wara ftit il-hoss ta' bieba tinfetħ u tingħalaq... imbagħad sikta. "Daħal il-papa", qalet f'qalbha. Fl-aħħar għajnejha marret biha u raqdet. Iżda r-raqda tagħha kienet holma fuq oħra: dlam, beraq, xita, rjeh ivenvnu u jsaffru qalb friegħi ta' sigar jitbandlu, ġiri, aghjat u twerziq. Fl-aħħar sabet ruhha fil-mina, itterter bil-bard, miexja fid-dlam, saqajha jghaffgu u jghoddsu fit-tajn u fl-aghda'jar, u Victor bi driegħu x-xellugi mhaddan ma' qadde'ha u bis-swaba' keshin ta' l-id jagħfsu ma' idejha fil-waqt li bit-torça f'idu l-leminija juri l-mogħdija... mex'in, dejjem mexjin, bla ma jtkellmu, deħlin, dejjem deħlin ġo dik il-mina ta' bla tarf... donnhom im-karkrin minn xi mewġa qawwija li qieghda tkaxkarhom mal-wied iswed ta' dak id-deghbien, bla hadd minnhom ma jieqaf għax ihoss min jiġbdu dejjem il quddiem. Fil-bogħod deħret bħal huġġieġa b'hafna ilsna ta' nar minn wara rixtellu kbir tal-hadid li dawlet il-mogħdija tal-mina. "Dak x'inhu?" staqsiet lil Victor u rtasset miegħu. Victor ma tkellem x'e'n, ried jieqaf, ħares le'ha b'wieçe mibluġħ li fid-dija tad-dwal ta' dik il-huġġieġa kien qisu

maskra tal-ġibs, iżda baqa' miexi, jagħfsilha qaddha fuq qalbha li kienet tiċċaqlaq bħal tuffieha fuq fergħa ekejna f'riħ qawwi, u jgħinha titkaxkar il quddiem bla ma jiftaħ fommju. Fl-aħħar waslu fejn ir-rixtellu. Is-sħana tan-nirien saħħnitilhom demmhom, iżda qalbhom baqgħet ittaqtaq. Waqfu minnufih. Id-dawl qawwi ta' dik il-vampa nar kien jgħammex il-gha'nejn. Malli waqfu deher bniedem li kellu s-sura ta' xitan; rasu mgħottija b' barnuża hamra b' par qrun heġin minn nġhasu, liebes surtum aħmar fuq sidrija bajda bil-buttni kbar tar-ram ileqqu u qalziet dejjaq dejjaq aħmar ukoll. "Merħba bikom", qalilhom, u fetaħ bil-galbu r-rixtellu fil-waqt li baxxa rasu u seilmilhom. Daħlu, iżda baqgħu jħarsu mistagħġbin u beżghanin. "Fejn aħna?", fl-aħħar staq-siet Mimi. Iżda x-Xitan d'onk stedinhom b' idu l-leminija biex jibqgħu deħlin. "La taqtgħux qalbkom, hawnhekk mhux ikrah daqs kemm ipinguh... Intom ma naħsibx li biħsiebkom iddumu wisq... Naħseb li għal-lejla biss. Ibgħu deħlin." Victor harrek il-pass u Mimi, imgeddsa u mqabbdha dejjem miegħu, ċaqalqet ukoll riġlejha.

Id-dawl tal-passaġġ kien aħmar skur jagħti 'l hawn u 'l hinn fl-ikħal, l-art kienet miksiya b'tapit aħmar dagħmi u mal-ħitan kien hemm bħal maskri ta' rġiel u nisa b' nar ilebleb mill-hofor ta' għajnejhom, daqqa għajbuhom b' ilsienhom aħmar diehel u ħiereġ u daqqa jċaqalqu xufftejhom donnhom iridu jbusuhom. Mit-twieqi kbar taż-żġieġ li fuqhom tqattar ix-xita, il-leħha tal-beraq kixfet ġlejjeb ta' friefet il-lejl kbar jittajru mas-smewwiet.

Waslu f'sala mdawla b'miġmar tan-nar jagħti ġewwa hawt tal-hadid imqiegħed fuq tripied għoli fin-nofs... in-nar kien għoddu wasal biex jintefa... Is-saqaf u l-ħitan lewn iswed faħma u fuqhom maħżuzin profili bojod ta' rġiel u nisa, tnejn tnejn, jittajru u xjaten jigrw wrajhom. "Naħseb li dak huwa biebkom", qalilhom ix-Xitan li baqa' miexi magħhom u għaġġel jifthilhom bieb taż-żġieġ kemm xejn imdawwal. Għaddew minnu u telgħu taraġ dejjaq. F'nofs il-hnejja ta' bieb ieħor, fl-aħħar targa, kien hemm imdendel fanal tal-hadid jarmi dawl ikħal mgħaxxex mat-taraġ u mad-dahla ta' kamra, fejn malli Mimi u Victor rifsu fiha, is-saqaf magħmul koppla iddawwal b'ħafna ilsna tan-nar heġin ilebilbu mix-xfar tal-gwarniċun ta' madwar il-ħitan suwed faħma. Ix-Xitan wassalhom sa bieb ieħor tal-hadid u ħabbat. "Wasalna!", qal, u qagħad lura. Il-bieb tbexxaq u deher jittawwal wiċċ imkemmex ta' xitan mara b'għajnejn ħomor iżebbgħu b'ħalq imċarrat daħkani b'par xufftejn kbar koħol li kienu jħallu tidher

zewġ ixdqa ta' hmar b'tagħmira snien miksurin u mberrqin. Xagħrha mqanfed, iżda madwar iż-żewġ iqrin ta' fuq ġbinha kellha mibrumin żewġ malji tax-xagħar minn ġenb il-wiehed u l-iehor marbutin b'żagarelli koħol magħmulin ɔoff.—“Is-Sur Victor u x-xbejba tiegħu”, qal ix-Xitan malli deher dak il-wiçç ġdid.—“Merħba bikom”, qaltilhom ix-Xitan mara, “Ibqgħu deħlin; f'dik il-kamra ta' hemm ġewnett għadhom kif żanznuha l-bieraħ żewġt itfal bħalkom, li laħaqhom il-lejl u ntilfu fil-wied ta' ħdejna u għaddeu il-lejl magħna”. Dahhlithom u saqet għal urajhom tofrok u tħabbat ma' l-art ħatba ta' zokk li keliha f'idejha l-lemijnija. Huma u sejrjn qasmu kuridur mudlam u dejjaq u semgħu bħal minn taħt l-art id-daqq ħelu ta' waltz jitmewwet u raw jibexxu bibien li jagħtu għal ġewwa swali mixgħulin u taħt id-dija ta' linfi mdendlin mas-saqaf imdieheb nisa u rġiel mgħannqin b'rashom ġo braneż ħomor indendlin fuq l-ispallejn ta' xulxin b'għajnejhom imbexxa qgħumu f'a'ru mdahhan fuq il-mewġ ta' lbies aħmar u ta' ɔfuf u xalel jittajru bħal ħafna friefet fuq xi għalqa tal-pepprin... u minn wiehed minn dawn il-bibien ħiereġ raġel liebes kollu l-iswed, ibexxaq il-bieb u jieqaf iħares lejhom. Kif għaddejmin minn quddiemu, mejjel rasu lejhom u wiççu deher bħal maskra bajda tal-karta pesta u minn sufftejh ħierġa bħal tnixxija ta' ilma iswed. Hekk kif waslu f'tarf il-kuridur infetaħ bieb u sabu ruħhom ġewwa kamra li kienet indawla b'lampa b'paralum dagħmieni li kienet tixhet roġġa dawl aħmar skur fuq mejda tonda mgħottija b'tapit blu. Mal-ħajt fejn bieb ieħor li jagħti għal xi kamra oħra kien hemm divan. L-irkejjen kienu mudlamin. Victor u Mimì nxeħtu fuq id-divan u qalbhom baqgħet ittaqtaq. U fil-waqt li deħrilhom li sabu daqsxejn ta' rokna fejn setgħu jistejqr u bil-mod il-mod jithenneu b'xulxin, fil-waqt sewwa li kienu nsew il-waħx ta' dawk id-dagħbien ta' dlamijiet u sa jersqu lejn xulxin, il-bieb tbexxaq u daħal imqit imqit dak ir-raġel tal-liba sewda; mexa bil-pass meħjut b'ia ebda ħoss, għajnejh ɔassi jħarsu dejjem il quddiem. Il-bjuda tal-maskra ta' wiççu kienet dik ta' mejjet li qam mill-qabar. Malli resaq lejn id-divan waqqaf il-ħarsa tiegħu fuqhom, fetaħ il-bieb ta' ħdejn id-divan u għab. Victor u Mimì nħasdu, ħarsu lejn xulxin, inbelgħu, iżda ma damux ma reġgħu ħadu r-ruħ. Victor beda jgħannaq lil Mimì. “Nehli dak il-coat minn fuqek,” talabha Victor. “Iskot,” qaltlu dik, “dak ir-raġel ma jdmux ma jargħa jidħol.”—“La tiddejaqx,” wegibha, “kollox iġħodd hawn ġew”, tennielha l-ieħor.—“Ma tarax kemm ħares lejna b'dik iç-çiera kerħa tie-

ghu?" reġghet wegbitu Mimi b'lehen hanin. Izda fuq għajnejn Victor kien waqa' bħal għamad... Mimi bla ma riedet intelqet fuq id-dahar tad-divan u Victor ressaq wiċċu ma' wiċċha, xufftejh ma' xufftejha u pespsilha : "Kemm konna ixxurtjati li sibna ruhna f'din ir-rokna, f'din in-nofs dalma, f'dan is-skiet... X'poezija!" Mimi għalqet għajnejha, izda malli fethithom wara li hasset il-ħruq ta' xufftejn Victor ma' xufftejha, lemhet bħal dell għaddej minn nofs il-kamra. Kien dak ir-raġel tal-libsa sewda li raġa' dahal hiemed hiemed. Bil-pass mehjut bħal qabel resaq lejn il-mejda t-tonda qieghed idejh fuq it-tapit aħdar u waqaf taħt id-dawl dagħmieni tal-lampa, ihares ċass lejn Mimi. L-ikħal ta' taħt għajnejh kien għadu juri xi sinjali ta' tbatija; izda dik il-maskra bajda kelha wkoll il-bixra ta' hruxija u ta' tehdida. Mimi nħallet minn idejn Victor, qamet bilqieghda, bħal imwerwra, b'idha x-xellugija f'xagħrha u bl-oħra turi lil sehbihha dik ix-xbieha li qieghda theddidhom b'dik il-harsa li ma reditx titħarrek minn fuqhom. Hi bdiet tirtogħod minn rasha sa saqajha u Victor baqa' bħal imbikkem. "Victor, Victor," infexxet tghid ittemtem b'lehen maħnuq Mimi lil sehbihha. "Dak min hu, kif qed ihares lejna... għaraftu?"

— Min hu?—staqsa b'lehen imriegħed l-ieħor.

— Reggie!... wiċċ Reggie!—reġghet b'nifs maqtuġh Mimi fil-waqt li baqghet dejjem titrekken ma' Victor.—Jien qed nibza' il-kadavru ta' Reggie... X'mar għamel b'idejh!... Hudni minn hawn... fittex ħudni minn hawn!

Dak il-wiċċ tar-rħam baqa' jħares lejha iktar u iktar b'għajnejn imberrqin li jinfdu l-qalb. Xufftejh, taħt id-dawl aħmar dagħmieni tal-lampa, kienu ħadu lewn ikħal u minn ħalqu kienet għadha ħierġa bħal tnexxija ta' demm iswed. Victor tħarrek u Mimi għamlet il-hila tagħha u qamet. Dak ir-raġel ċaqlaq wiċċu u għab : id-dawl intefa. Infetaħ il-bieb tal-faċcata u d-dawl inemnem tal-lanterna f'tarf it-taraġ wriehom il-mogħdija ta' barra. It-tnejn, imqabbdin f'xulxin, telqu jġeru; niżlu t-taraġ erbgħa erbgħa, ġew fil-kamra tal-ħitan suwed impingijin nisa u rġiel jittajru u fil-fixla ħabtu mat-trepied tal-miġmar u l-art imtliet bi bċejjeċ ta' ħatab maħruqa u bi rmied, u l-arja bi dħaħen u riħa ta' xaħam u ġlud imdewba. Bilqieghda isfel, wara l-bieba, kien hemm imrekknha x-Xitana x-Xiħa li sellmitilhom b'ċaqliqa ta' rasha u taċ-ċfuf ta' grunha fil-waqt li kixfet ix-xedaq u daħkitilhom. F'tarf il-kuridur ħdejn ir-rixtellu ħabtu wiċċhom max-Xitan il-Kbir, il-bawwieb ta' dik il-mina, u fil-waqt li fethilhom ir-rixtellu

staqsiehom biċ-*daħka* : “*Hekk malajr? Nahseb li għaddejt u siegħa tal-hena?*”—Victor u Mimi ħarsu lejha bħal mibluġhin, u, bla ma fetbu fommhom sellmu xott xott u wrewh li kellhom mitt sena sakemm jitilqu.—“*Halli min jarakom?*”, issokta jgħid, lhom ix-Nitan fil-waqt li b’idu l-waħda baqa’ jzomm ir-rixtellu miftuħ u bl-ohra jxexxer qatta’ mfiettaħ,—“*l-aqwa sakemm tidraw. Dan il-post m’għadux bħal dari. F’ih daqsxejn tal-hajr. Qegħdin nimxu maż-żmenijiet. Il-ġisem isib il-pjaċir tiegħu kollha, iżda mbagħad il-pjaċir jitpatta b’daqsxejn ta’ piena fil-qalb...* Saħħa u sellu għal shabkom tad-din; a l-ohra u għidulhom jigu joqogħdu!”—Gerra r-rixtellu, sabtu, dawwar il-muftieħ u sakkar.

Il-hoss tat-tisbita tar-rixtellu u ż-żaqżiqa ta’ l-egħluq tas-serratura ħasdu lil Mimi u ħassithom f’widnejha bħal lehen iżar-żar ta’ xi hadd li ġie jqajjimha bil-herra minn nagħsa twila. Čaqalqet rasha bħal meta wieħed irid ikeċċi xi ħsieb ikreh minn moħħu, għorkot għajnejha u fetħithom.

Mimi dawret il-ħarsa tagħha, qamet bil-qiegħda fuq is-sodda u ntebhet li kienet qiegħda toħlom. Id-dawl fietel tax-xemx kien żelaq minn bejn il-persjani tat-tieqa u kiser id-dalma tal-kamra bi strixex bojod fuq iż-żġieġ tal-mera tat-twaletta u l-aħmar bellusi tal-kutra ikkuttunata tas-sodda. Delina kienet ħabttet il-bieb, dawret il-pum tas-serratura u bil-hoss qajmet lil Mimi.

— Sinjorina!—sejhet.

— Il-mamà qamet?—staqsiet Mimi, x’hin fetħet għajnejha u stenbhet sewwa.

— Iva... qed tistenniek għat-te!

— Il-papà?

— Ħareġ kmieni.

— Kif? Mhux hu li daħal bil-lejl nett?

— Iva, iżda għodu għodu sejħulu malajr.

— Min?

Delina resqet lejn xifer is-sodda u qaltilha bil-mod : “*Bagħtu għalih malajr malajr, il-papà u l-mamà ta’ Regġie*”.

— Tassew? U għalfejn?

— Xi ħass ħażin ikrah.

— Min?

— La tehux qatgħa... milli jidher Regġie.

Mimi qabżet m’is-sodda, xarribet wiċċha, libset il-kimono, ħarġet mill-kamra, niżlet tigris t-taraġ u daħlet fil-kamra tal-pranzu.

Ommha kienet qiegħda fuq pultruna f'rokna tal-kamra tqalleb, iktarx biex tqatta' ż-żmien milli b'dehwa jew b'hajra l-*Illustrated London News*, bin-nuċċali f'għajnejha tistenna lil bintha tinzel għat-te. Fuq il-mejda tal-qawba kien hemm tliet kikkri fuq "doily", it-tettiera bil-"cosy" fuqha, dixx bil-ħobż imqatta' krustini, butiriera, zukkaria tal-metall abjad u gallettiniera tal-kristall bil-biskotti.

Mimi qagħdet bil-qiegħda quddiem il-mejda bla ma tkellmet.

— Wara dawra hekk twila mal-ħbieb, nistħajlek ma kellekx hajra tqum... Il-bieraħ iddawwart milli jidher...—infexxet tghidilha ommha bla ma ċaqalqet għajnejha minn fuq il-ktieb.

— Qabditni x-xita fil-ġnien tat-trunċieri u qgħadt nistkenn sakemm siktet ix-xita... Int irqadt kmieni, mamà... Kif int? — qalet minni taht ilsien Mimi, hija u tressaq il-kikkra tat-tè quddiemha u tferragh il-ħalib.

— Għandi rasi tqila. — wiegħbet ommha.

— Jien domt ma rquadt, ma...

— Għaliex?

— Ma nafx, noħlom il-lejl kollu... bejn rieqda u m'iniex... Il-papà fejn hu?

— Sejħulu malajr.

— Malajr? Min?

— Il-familja ta' Reggie...

— X'gara?

— X'gara... dak li kellu jigri, binti... Eħ! Hekk kellu jkun...

Mimi mejlet rasha ħosbiena fuq idejha l-lemnija.

F'daqqa waħda nstemgħet iċ-ċempila tal-qanpiena ta' l-antiporta u, wara ftit, daħal il-missier, it-tabib Gustav, wiċċ ta' swied il-qalb u għajnejh miksurin. Martu refgħet għajnejha minn fuq il-ktieb u staqsiet bil-ħarsa; imbagħad, wara li ratu jinxtehet fuq is-siġġu ta' ma' ġenb il-mejda u jagħti ħarsa minn taht lil bintu li beqgħet b'rasha mgħaddsa ħosbiena... "Kif għadda?" staqsietu.

— Hażin — wegħibha, fil-waqt li resaq lejn il-mejda u xehet rasu fil-keffa ta' idu x-xellugija kollu ħosbien... "Reggie ma jgħixx... il-velenu li xorob kien wisq qawwi..."

Mimi difnet wiċċha bejn idejha fuq il-mejda u nfexxet f'biġja.